

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

Travelling on Chanuka

Rabbi Mordechai Willig
December 3, 2017 • ט"ו כסלו תשע"ח

1 תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד

2 תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

אכסנאי חייב בנר חנוכה. אמר רבי זירא: מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. בתר דנסיבי איתתא אמינא: השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי

3 רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א

הרואה - העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק, ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה, שאמר משם רבינו יעקב: דלא הוזקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה. הרואה מברך שתיים - שעשה נסים ושהחיינו, שאין עליו לברך להדליק - דהא לא אדליק איהו

4 הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף י עמוד א

אמר רב ששת אכסנאי. אורח אע"פ שאין לו בית דלא תימא דין נר חנוכה כדין מזוזה דכל מי שאין לו בית פטור מן המזוזה

5 רא"ש פ' ב' ס"ח

סימן ח ח אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה ואינו יוצא בנרו של בעל הבית דלא הוי בכלל איש ואשתו. אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזאי בתר דנסיבנא אמינא השתא ודאי לא צריכנא דמדלקי עלאי בגו ביתאי. [ז] וה"מ לאשתתופי בפריטי [היכא דלא פתח בבא לנפשיה] אבל אי פתח בבא לנפשיה מיחייב לאדלוקי משום חשדא

6 שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא ברמ"א סעיף ב

הגה: * (ט) וי"א דכל אחד מבני הבית (י) ידליק (הרמב"ם), וכן [ג] המנהג פשוט; * ויזהרו ליתן כל אחד ואחד (נרותיו במקום מיוחד, * כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג

7 שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא

סעיף ח (ג) <ט> חצר * שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתייהן (נא יב ג) מפני [יד] החשד; ואם שני הפתחים (נב) ברוח אחד (נג) (יג והם בבית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם. הגה: ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה, מיהו בזמן הזה שכולם מדליקין (נד) יד בפנים ממש, <י> ואין היכר לבני ר"ה כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים <יא> אלא פעם אחת בפנים, כן נ"ל וכן המנהג פשוט

8 משנה ברורה סימן תרעא

(ט) וי"א דכל אחד וכו' - לבד מאשתו דהיא כגופו: (י) ידליק - היינו כמו שכתוב לעיל בס"ב [יא] דיוסיף והולך נר א' בכל לילה [יב] ואם אין ידם משגת כ"כ ידליקו נר אחד בכל לילה

(9) שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעז

דין אכסנאי בחנוכה, ובו ד' סעיפים.

סעיף א (א) אכסנאי (ב) שאין מדליקין עליו בביתו, <א> צריך * (ג) לתת פרוטה לבעל הבית * (ד) להשתתף * עמו א בשמן של נר חנוכה; (ה) ואם יש לו * (ו) ב פתח * א { פתוח * (ז) ג לעצמו, (ח) צריך ד להדליק בפתחו, (ט) אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שולחן בעל הבית, והוא הדין ה לבן (י) האוכל אצל אביו. הגה: (יא) ו <ב> וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש, ידליק * (יב) ז במקום { ב } שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סי' תקמ"ב / תקמ"א

(10) משנה ברורה סימן תרעז

(א) אכסנאי וכו' - וה"ה [א] הבחורים שלומדים שלא בביתם צריכין להשתתף עכ"פ [ב] ודוקא בבחור שאוכל בפ"ע אבל אם סמוך על שולחן בעה"ב הוא בכלל ב"ב וה"ה [ג] משרתיו כיון שהם סמוכין על שולחנו בקביעות מדינא א"צ להדליק אא"כ רוצה להיות מן המהדרין

(ב) שאין מדליקין עליו בביתו - כי מדינא כשאשתו מדלקת נר חנוכה בביתו הוא יוצא י"ח בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק מביתו וא"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי ועיין בט"ז בשם רש"ל דדוקא [ד] כשהוא יודע בכירור שאשתו מדלקת עליו אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך. ומטעם זה [ה] מי שלא ידע שהדליקו עליו ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו צריך להדליק [ו] דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו וממילא חל עליו תקנת חכמים ועיין במ"א שדעתו בזה ידליק בלא ברכה

(ג) לתת פרוטה - היינו שא"צ האכסנאי ליתן כל חצי הוצאות הנרות רק בפרוטה סגי [ז] דעי"ז מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו [ח] דצריך הבעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו חוץ השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו] וה"ה אם בעה"ב [ט] מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי דהוי כמשתתף בפרוטה ומ"מ אם יש לאכסנאי נר [י] נכון יותר להדליק בעצמו

(ד) להשתתף עמו - היינו [יא] אפילו אם אוכל על שולחן בעה"ב לא אמרינן דכבני ביתו דמי ומדינא די בנר אחד לכולם כיון דאורח הוא ואינו סמוך על שולחנו בקביעות צריך להשתתף עמו. וצריך האכסנאי לשמוע הברכות מבעה"ב [אחרונים

(ה) ואם יש לו וכו' - הטעם [יב] משום חשדא שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה [יג] ואפילו אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני

(ו) פתח פתוח וכו' - אפילו [יד] הוא פתוח לרוח שפתח בעל הבית פתוחה והבעה"ב הלא הדליק נר חנוכה מ"מ חיישינן שכשידעו שפה התאכסן אורח אחד [טו] יאמרו שלא הדליק נר חנוכה

(ז) לעצמו - משמע מזה דכשאיך פתח פתוח אפילו הוא מתאכסן בחדר בפני עצמו יכול להשתתף בפריטי עם בעה"ב או אם הוא נשוי יכול לסמוך על ביתו ויש פוסקים שסוברין דכ"ז בזמן הגמרא שהיו מדליקין בפתחי הבתים ובחצרות אבל האידנא שמדליקין בפנים בבית כל אורחים היינו אפילו נשוי שבביתו מדליקין עליו בודאי ג"כ צריך להדליק בעצמו בכל גווני דמי יודע באכסנאי אם יש לו אשה בבית שמדלקת עליו ואתו למיחשדיה וגם להשתתף בפריטי אינו מועיל משום דכיון שהמנהג כהיום שכל אחד מדליק בבית בפ"ע אתו בני הבית לחשדו ומסיק המ"א שאין להחמיר כדבריהם כ"א כשיש לו עכ"פ חדר בפ"ע אבל אם אין לו חדר בפ"ע יכול לסמוך אנשי ביתו שהדליקו עליו בביתו או אפריטי ועיין לעיל בסוף סק"ג שכתבנו דכשיש לו נר נכון יותר להדליק בעצמו ועיין לעיל בסימן תרע"ו שהבאנו כמה פוסקים שסוברין דכשהוא סומך על אנשי ביתו אף שיוצא בזה ידי נר חנוכה מ"מ כשרואה אח"כ נר חנוכה יש אומרים שצריך לברך שעשה נסים וע"כ נכון יותר להדליק בעצמו אפילו נר אחד ולא לסמוך על קולא זו ועיין לקמיה בס"ג מה שנכתוב בזה

(ח) צריך להדליק וכו' - וכיון דבזה ההדלקה אינו אלא משום חשדא [טז] י"א דלא יברך אם יודע שמדליקין עליו בביתו אבל אם אין מדליקין עליו בביתו [יז] צריך לברך דכיון שהוא מדליק בעצמו בודאי אינו משתתף עמהם בפריטי וחל עליו מדינא חובת הדלקה

(ט) אף על פי שאותו בית וכו' - טעמו שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו איכא חשדא אם אינו מדליק שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר [טז]

(י) האוכל אצל אביו - ואפילו[יח] אוכל אצלו בקביעות כיון דהטעם משום חשד (יא) וי"א דבזה"ז וכו' - ועיין באחרונים שכתבו דגם הדעה ראשונה מודה בזה"ז דכיון שמדליקין בפנים ליכא חשדא מעוברים ושבים אלא מבני הבית והם יודעים שמדליק במקום שאוכל[יט] או משתתף עם בעה"ב שם (יב) במקום שאוכל - דמקום אכילתו עיקר. ודוקא לענין אכסנאי הנ"ל שאין ביתו אצלו או לענין בן הסמוך על שולחן אביו[כ] אבל מי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר צריך לילך לביתו להדליק שם נר חנוכה ואם אינו רוצה לזוז ממקום שסועד יצוה לאשתו שתדליק עליו בביתו ומ"מ מצוה בו יותר מבשלוחו ועיין בבה"ל

11) ביאור הלכה סימן תרעז

במקום שאוכל - עיין מ"ב מש"כ דמי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר וכו'. ודוקא באופן זה אבל אם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על ח' ימי חנוכה דבר ברור הוא שכיון שסועד וישן שם כל ימי חנוכה אף שביום אוכל אכילת עראי בביתו שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם כליל דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק וכ"ש האידנא שההיכר לבני הבית וכיון שישנים בני הבית שם ידליקו [פר"ח ע"ש

12) שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעז

סעיף ג יש אומרים שאע"פ {ג} שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות. הגה (יד) כי חייב לראות הנרות (מרדכי), וכן נוהגין; ואפי' אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, (טו) ט אם רוצה להחמיר על עצמו * ולהדליק בפני עצמו, מדליק [א] {ד} ומברך עליהם, (טז) וכן נוהגין (ת"ה ומהרי"ל בתשובת מהרי"ל סי' קמ"ה

13) משנה ברורה סימן תרעז

(טו) אם רוצה להחמיר וכו' - ר"ל אף דמדינא פטור להדליק אם מדליקין עליו בביתו מ"מ אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בעצמו רשאי ובלבד שיכוין במחשבתו קודם שעת ההדלקה[כג] שאינו רוצה לצאת בשל אשתו וממילא לית כאן משום ברכה לבטלה דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה חל חיוב הדלקה עליה

(טז) וכן נוהגין - וכן סתמו[כד] הרבה אחרונים. ויש מן הפוסקים[כה] שסוברין אחרי דחו"ל פטרוהו ע"י הדלקת אשתו לא כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי וידליק[כו] בלא ברכה. והנה אף דודאי אין למחות ביד הנוהגין לברך אחרי דהרבה אחרונים הסכימו לברך מ"מ טוב יותר[כז] להדר לשמוע הברכות מפי אחר ויענה אמן [ויכוין לצאת בהן] וידליק נרותיו או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב